

Lažne vesti na internetu i njihov uticaj

Miloš Milaković, Jovan Rumenić, Slobodan Jovanović, Miljan Bakić

16. decembar 2023

Sadržaj

1 Recenzent — ocena: 5	2
1.1 O čemu rad govori?	2
1.2 Krupne primedbe i sugestije	2
1.3 Sitne primedbe	3
1.4 Provera sadržajnosti i forme seminarског rada	4
1.5 Ocenite sebe	5
2 Recenzent — ocena: 5	6
2.1 O čemu rad govori?	6
2.2 Krupne primedbe i sugestije	6
2.3 Sitne primedbe	7
2.4 Provera sadržajnosti i forme seminarског rada	8
2.5 Ocenite sebe	9
3 Recenzent — ocena: 3	10
3.1 O čemu rad govori?	10
3.2 Krupne primedbe i sugestije	10
3.3 Sitne primedbe	10
3.4 Provera sadržajnosti i forme seminarског rada	11
3.5 Ocenite sebe	11
4 Dodatne izmene	12

Glava 1

Recenzent — ocena: 5

1.1 O čemu rad govori?

Autori se u radu bave fenomenom lažnih vesti na internetu. Rad daje predloge i detaljnije opisuje tehnike za uočavanje potencijalno lažnih vesti. Takođe, pravi se kategorizacija lažnih vesti i navode se motivi za njihovo širenje. Nakon toga, rad se bavi grupama ljudi podložnih padu pod uticaj lažnih vesti, kao i mogućim posledicama. Konačno, navodi se nekoliko skorijih, poznatih primera.

1.2 Krupne primedbe i sugestije

Iako rad veoma lepo daje odgovore na pitanja koja je sebi postavio u uvodu, neke pomenute teme su mogле biti malo proširene i više potkrepljene odgovarajućim referencama. Na primer, poglavlje 3 "Koje su najčešće kategorije lažnih vesti na internetu" u svom uvodu navodi da su lažne vesti bile prisutne i pre nego što je internet postao glavno sredstvo za deljenje informacija, ali se na tome zaustavlja. Ovaj konkretan slučaj bi mogao da se proširi samo kratkim navođenjem nekoliko (dva ili tri) takvih slučajeva širenja lažnih vesti, kao i dodavanjem odgovarajućih referenci koje će dalje uputiti zainteresovanog čitaoca.
Dodata je primer i referenca na rad u kojoj se primer spominje.

Na istom mestu (uvod u poglavlje 3), rad tvrdi da su socijalne mreže omogućile brzo širenje lažnih vesti. Iako se u poglavljiju 5 "Primeri lažnih vesti" navodi primer ovog fenomena u slučaju dezinformacija o virusu Covid-19, i na mestu prve tvrdnje bi trebalo citirati neki izvor koji se bavi istraživanjem o širenju lažnih vesti na društvenim mrežama.

Dodata je referenca na rad koji istražuje tu tematiku.

Poglavlje 3.2 "Politika i manipulacija" bi moglo da sadrži reference na radove koji se bave širenjem lažnih vesti kao deo političkih kampanja i njihovim uticajem na izborni proces.

Dodata je referenca.

Poglavlje 4.2 "Kako utiče na čitaoca" u trećem pasusu navodi da su istraživanja pokazala da čitaoci usporavaju prilikom čitanja informacija koja ne odgovaraju njihovim očekivanjima, ali nigde nema reference na pomenuta istraživanja.

Dodata je referenca.

Dodatno, celo poglavlje 4.2 je malo teže ispratiti u odnosu na ostatak rada. Predlažem restukturiranje i razbijanje vaćih paragrafa na manje.

Primer je preformulisani i sada glasi: *Možemo da navedemo hipotetički primer: "Srbija je osvojila Svetsko prvenstvo u košarci 2023. godine". Većina ljudi zna da ovo nije istina, zato što su pročitali u mnogim vestima. U slučaju da se negde objavi prethodno navedena lažna vest, čitaoci mogu pokazati konfuziju, iako bi trebalo lako da odbace navedenu informaciju.. Dodatno rečenice Takođe, ljudi pokazuju konfuziju čak i kada je tekst jasan u vezi uzroka određenog događaja. i Ignorisanje, omalovažavanje ili revidiranje korisnog znanja dovodi do podoptimalnog rešavanja problema.* su izbačene.

Poglavlje 5.2 "Editovani snimci", uz rečenicu "Sa novim mogućnostima veštakke inteligencije ovo se podiže na novi nivo gde je moguće generisati snimak odredene osobe (eng. *deepfake*) kako priča neki tekst." dodati referencu na rad koji se bavi ovom tehnikom mašinskog učenja.

Dodata je referenca na rad koji se bavi ovom temom.

1.3 Sitne primedbe

- Prvi pasus uvoda, rečenica "Dostupnost informacija u svakom momentu ima mnogo svojih prednosti, ali takođe ima i mana, jedna od tih mana su lažne vesti (eng. *fake news*).“ imala je čudnu strukturu. Predlažem razdvajanje na dve rečenice (tačka umesto zareza ispred "jedna od tih mana...").
Početna rečenica je razdvojena na dve, kao što je predloženo.
- Poglavlje 3.5 u navođenju b) - piše "konkretni" umesto "konkretnе".
Ispravljeno.
- Poglavlje 4.2, prvi pasus - piše "tešto" umesto "teško".
Ispravljeno.
- Poglavlje 5, rečenica "Neke od tih su lažnih vesti nisu imale mnogo posledica", "su" je višak. Dodatno, zamenio bih "lažnih vesti" sa "njih" jer je na osnovu prethodne rečenice jasno na šta se misli.
"Lažne vesti" su preformulisane u "njih" i izbačeno je "su".
- Poglavlje 5.1, rečenica "Dosta informacija se pojavljivalo, kako na raznim internet stranicama tako i na televiziji." - fali zarez ispred "tako".
Ispravljeno.
- Poglavlje 5.1, rečenica "Toliko je bilo informacija da čovek jednostavno doživi zasićenje i da polako više ne može da razlikuje istinite od lažnih informacija." - previše neformalno napisano. Bolja alternativa je početi rečenicu sa "Velika količina informacija je dovodila do zasićenja i...".
Pomenuta rečenica je zamenjena sa "Velika količina informacija je dovela do zasićenja i postepeno više nisu mogle da se razlikuju istinite od lažnih informacija."
- Poglavlje 5.2, deo rečenice "kako priča neki tekst" napisati drugačije. Na primer, "kako izgovara proizvoljni sadržaj".
Deo rečenice "kako priča neki tekst" je izmenjena u "kako izgovara tekst proizvoljnog sadržaja".

- Slika 1 nije centrirana i previše zalaže u marginu stranice.
Ispravljeno.
- Tabela 2 nije centrirana.
Ispravljeno i tabela je pomerena u novo poglavlje "Organizacije za provođenje činjenica".
- Bolje je da naslovi poglavlja ne budu u obliku pitanja - na primer, zameniti naslov "Kako prepoznati lažne vesti na internetu" sa "Tehnike prepoznavanja lažnih vesti na internetu", ili nešto slično. Dodatno, trebalo bi da naslovi u potpunosti opisuju dalji tekst, bez posmatranja daljeg konteksta rada - na primer, iz naslova "Ko čita ove priče i kako to utiče na čitaoca" nije jasno o kakvima pričama (u ovom slučaju, to su lažne vesti) se radi.
Naslov "Kako prepoznati lažne vesti na internetu" je zamenjen sa "Prepoznavanje lažnih vesti na internetu", naslov "Koje su najčešće kategorije lažnih vesti na internetu" je zamenjen sa "Najčešće kategorije lažnih vesti na internetu", naslov "Ko čita ove priče i kako utiče na čitaoca" je zamenjen sa "Posledice po čitaocu lažnih vesti", u podnaslovu "Ko čita ove priče?" je dodat upitnik, podnaslov "Kako utiče na čitaoca" je zamenjen sa "Uticaj na čitaoca".

1.4 Provera sadržajnosti i forme seminar skog rada

1. Da li rad dobro odgovara na zadatu temu?
Rad dobro odgovara na temu i na sva zadata pitanja u okviru nje. Pored toga, detaljnije se bavi i nekim konkretnim primerima.
2. Da li je nešto važno propušteno?
Na nekim mestima je propuštena prilika za citiranje i potencijalno produbljivanje nekih tema. Detaljnije obrazloženo u odeljku o krupnijim primedbama.
Dodate su potrebne reference i napisano je ispod svakog od predloga u okviru poglavlja "Krupne primedbe".
3. Da li ima suštinskih grešaka i propusta?
Nema većih grešaka u samoj suštini rada.
4. Da li je naslov rada dobro izabran?
Naslov je identičan zadatoj temi rada, ali svakako ukratko naglašava nadlji sadržaj. Predložio bih da se reč "novosti" u naslovu zameni sa "vesti", pošto se nadalje u radu koristi termin "lažne vesti".
Reč "novosti" je zamenjena rečju "vesti".
5. Da li sažetak sadrži prave podatke o radu?
Sažetak dobro opisuje suštinu rada.
6. Da li je rad lak-težak za čitanje?
Rad je lepo napisan i lak za čitanje, sa izuzetkom poglavlja 4.2 gde bi trebalo razbiti duže paragrafe na manje celine i restrukturirati neke rečenice.
Određeni delovi u okviru poglavlja 4.2 su preformulisani i izmenjeni. Detaljnije objašnjeno u okviru poglavlja "Krupne primedbe".

7. Da li je za razumevanje teksta potrebno predznanje i u kolikoj meri?
Za razumevanje teksta nije potrebno skoro nikakvo predznanje. Svaki korisnik interneta bi trebalo da se, u nekom trenutku, već susreo sa ovim fenomenom.
8. Da li je u radu navedena odgovarajuća literatura?
Ne bi škodilo dodati još referenci u nekim slučajevima, detaljnije obrazloženo u odeljku o krupnijim primedbama.
Dodatao je još referenci na druge radove.
9. Da li su u radu reference korektno navedene?
Reference koje postoje su u korektnom formatu.
10. Da li je struktura rada adekvatna?
Rad je jasno podeljen u poglavlja na osnovu pitanja kojim se ta poglavlja bave.
11. Da li rad sadrži sve elemente propisane uslovom seminarskog rada (slike, tabele, broj strana...)?
Rad sadrži dve tabele i jednu sliku. Ukupno zauzima deset strana, što odgovara uslovima.
12. Da li su slike i tabele funkcionalne i adekvatne?
Tabele i slika su dobri, mada ih je potrebno bolje centrirati u nekim slučajevima.
Ispravljeno.

1.5 Ocenite sebe

d) malo upućen

Iako ranije nisam dublje zalazio u tematiku kojom se ovaj rad bavi, smatram da se skoro svaki korisnik interneta susreo sa nekom formom lažnih vesti i da je bar malo upućen u to. Za svaki od navedenih primera u radu sam čuo, ali ne mogu da tvrdim i da sam ispratio događaje dalje od toga.

Glava 2

Recenzent — ocena: 5

2.1 O čemu rad govori?

Autori u radu obrađuju fenomen lažnih vesti na internetu. Problem lažnih vesti predstavlja ozbiljnu opasnost i može imati velike posledice. Rad opisuje neke poznate primere kao i profil ljudi koji su podložni uticaju lažnih vesti. Rad daje i predloge kako prepoznati lažne vesti.

2.2 Krupne primedbe i sugestije

Sažetak je previše kratak i treba ga proširiti. Da bi sve stalo na jednu stranu, može se ograničiti prikaz sadržaja tako da prikazuje samo poglavlja, ne i podpoglavlja rada. Na taj način se može stvoriti prostor za proširenje sažetka.

Dodata su naredne 2 rečenice: *Objasnimo i šta su to organizacije za proučavanje činjenica i koja je njihova uloga. Takođe, proći ćemo i kroz kategorije lažnih vesti i svaku od njih dodatno pojasniti..*

Naslov glave 2 je pitanje a na kraju nedostaje znak pitanja. Bolje bi bilo preformulisati taj naslov u *Prepoznavanje lažnih vesti na internetu*. Slično i za glavu 3, preformulisati u *Najčešće kategorije lažnih vesti*. Slično i za ostala poglavlja. Treba ujednačiti nekako naslove, ako ostan kao pitanja staviti znakove pitanja, ali čudno je za akademsko pisanje da budu znakovi pitanja u svim naslovima, to više odgovara nekom blogu ili novinskom stilu.

Naslov "Kako prepoznati lažne vesti na internetu" je zamenjen sa "Prepoznavanje lažnih vesti na internetu", naslov "Koje su najčešće kategorije lažnih vesti na internetu" je zamenjen sa "Najčešće kategorije lažnih vesti na internetu", naslov "Ko čita ove priče i kako utiče na čitaoca" je zamenjen sa "Posledice po čitaocu lažnih vesti", u podnaslovu "Ko čita ove priče?" je dodat upitnik, podnaslov "Kako utiče na čitaoca" je zamenjen sa "Uticaj na čitaoca".

Nabranjanje u drugom poglavlju odgovara nabranjanju *description* tako da bi to trebalo zameniti, da ne bude okruzenje *itemize*.

Ispravljeno.

Generalno ceo rad obiluje nabranjima i to nije lako za čitanje - gubi se nit i samo se nešto nabraja. Potrebno je povezati tekst u celinu i smanjiti količinu nabranjanja.

U svim poglavljima osim u "Primeri" su nabranja prebačena u okruženje

description i dodatno boldirana. Smatramo da se ovim ujednačavaju nabranja i dodatno olakšava čitanje i omogućava čitaocu brzo primećivanje najbitnijih delova.

Lažne vesti su bile prisutne... Ovde bi bilo dobro dodati neki citat i neke primere.

Dodat je primer kao i referenca na rad.

Generalno, u celom trećem poglavlju nedostaju citati za navedene tvrdnje i trebalo bi ga obogatiti citatima na puno mesta, tj za svako podpoglavlje potrebno je navesti neki izvor informacija.

U trećem poglavlju je za svako od potpoglavlja dodata odgovarajuća referenca.

Englesku reč *clickbait* treba transkribovati. Takođe, ona se javlja u naslovu a nije objašnjena u tekstu?

Pomenuta reč je transkribovana i izmenjena je rečenica u okviru tog pasusa tako da objašnjava pomenutu reč.

Za pisanje ovog poglavlja koristili smo rade [6] i [3]. Ne treba ovako započinjati poglavlje. Citate treba umetnuti na odgovarajuća mesta.

Ispravljeno i reference su ubaćena na odgovarajuća mesta u okviru teksta.

Rad je generalno dosta dobro napisan i lako se čita. Međutim, postoje i delovi teksta koji deluju kao da ih je napisao ChatGPT. Ti delovi su konfuzni i teški za razumevanje. Bilo bi dobro proveriti ceo tekst i konfuzne delove preformulisati.

Prilikom pisanja rada nije korišćen ChatGPT. U okviru poglavlja 4.2 primer je preformulisani i sada glasi: *Možemo da navedemo hipotetički primer: "Srbija je osvojila Svetsko prvenstvo u košarci 2023. godine". Većina ljudi zna da ovo nije istina, zato što su pročitali u mnogim vestima. U slučaju da se negde objavi prethodno navedena lažna vest, čitaoci mogu pokazati konfuziju, iako bi trebalo lako da odbacite navedenu informaciju.. Dodatno rečenice Takođe, ljudi pokazuju konfuziju čak i kada je tekst jasan u vezi uzroka određenog događaja. i Ignorisanje, omalovažavanje ili revidiranje korisnog znanja dovodi do podoptimalnog rešavanja problema.* su izbačene.

Zaključak treba da zaključi tekst i obično ne sadrži tabele. Tabelu iz zaključka treba prebaciti negde ranije.

Tabela je prebačena iz zaključka i dodata je u novo poglavlje "Organizacije za proveravanje činjenica".

2.3 Sitne primedbe

- Reč *krucijalno* se može prevesti u srpsku reč *suštinsko*.
Ispravljeno.
- Izbegavati fraze poput *Važno je napomenuti*. Javlja se na više mesta u tekstu.
Pomenuta fraza se javila u okviru poglavlja 3.1 i 3.6 i sa oba mesta je izbačena.
- Preformulisati rečenicu koja koristi kolokvijalizam *ruk u ruku*.
Početak pomenute rečenice je zamjenjen sa "Senzacionalizam je često praćen komercijalizacijom medija".

- Šta znači tekst: *u svetu influencer marketinga*, ?

Pomenuti deo rečenice je zamenjen sa: *u svetu gde influenseri, odnosno osobe koji putem internet platformi komuniciraju sa publikom, koriste svoju popularnost na društvenim mrežama da promovišu određene projekte, važno je raspravljati o etici i transparentnosti.*
- Engleske reči, kao što su *Facebook, Twitter i YouTube* treba ili transkribovati ili staviti u italik.

Pomenute reči u poglavljima 4.1, 5.1 i u okviru tabele, koja je bila u zaključku, su stavljene u italik.
- Nabranja su različito formatirana, vidi se da su ih pisali različiti ljudi. Negde je itemize pa bold, negde su brojevi, negde su slova, negde je dvotačka, negde je tačka-zarez. Treba smanjiti nabranja a ona koja preostanu treba ujednačiti.

Odgovoreno u odeljku “Krupne primedbe”. Dodatno, svuda je ujednačeno da se nastavlja sa dvotačkom nakon podebljanog teksta.
- Naslov *4.2 Kako utiče na čitaoca* je nepotpun i neispravan. Preformulisati ga.

Naslov je preformulisan u “Uticaj na čitaoca”.
- Naredna rečenica je konfuzna, treba je preformulisati. *Ali kada ljudi pročitaju informaciju koja sugerira da bi ovakva dobro poznata činjenica trebalo da se dovede u pitanje, mogu pokazati konfuziju, iako bi trebalo da lako odbace informaciju.* I ceo taj primer je nejasan, ko daje izjavu, kome i kada? Bilo bi dobro da se to preformuliše.

Primer je preformulisan i sada glasi: *Možemo da navedemo hipotetički primer: “Srbija je osvojila Svetsko prvenstvo u košarci 2023. godine”.* Većina ljudi zna da ovo nije istina, zato što su pročitali u mnogim vestima. U slučaju da se negde objavi prethodno navedena lažna vest, čitaoci mogu pokazati konfuziju, iako bi trebalo lako da odbace navedenu informaciju.
- Rečenica *Razmatranje da li ponovo razmotriti* i sadrži dva puta reč sa istim korenom, bilo bi dobro da se preformuliše.

Pomenuta rečenica je preformulisana i sada njen početak glasi ovako: *Razmatranje da li ponovo analizirati i potencijalno revidirati.*
- Brojeve u narednom tekstu treba napisati slovima *skoro 10 miliona komentara kao i preko 3 miliona deljenja*

Ispravljeno.
- Navesti jasno koji je izvor korišćen za formiranje tabele 1.

Dodati su izvori koji su korišćeni da bi se formirala tabela.
- Naslov *Pizzagate 2016.* treba preformulisati. Takodje, strane reči ne mogu se upotrebljavati ako nisu naglašene ili transkribovane.

Naslov je preformulisan u “Predsednički izbori u Americi”.

2.4 Provera sadržajnosti i forme seminar skog rada

1. Da li rad dobro odgovara na zadatu temu?

Da.

2. Da li je nešto važno propušteno?
Propuštena su citiranja. To je neophodno dopuniti.
[Dodato je još citiranja na mestima gde je bilo potrebno.](#)
3. Da li ima suštinskih grešaka i propusta?
Ne. Ali ima previše nabranja. Treba smanjiti nabranja.
[Odgovoreno u okviru odeljaka "Krupne primedbe" i "Sitne primedbe".](#)
4. Da li je naslov rada dobro izabran?
Naslov je isti kao i tema rada, trebalo bi ga promeniti. Na primer, *Uticaj lažnih vesti na internetu*
Ne smatramo da je mana to što je naslov isti kao i tema rada. Zadata tema dobro opisuje rad i ono što se može pročitati u okviru istog. Reč "novosti" je zamjenjena rečju "vesti" jer se ona koristi većinski u okviru rada.
5. Da li sažetak sadrži prave podatke o radu?
Sažetak je previše kratak i treba ga proširiti.
[Sažetak je proširen. Detaljnije u odeljku "Krupne primedbe".](#)
6. Da li je rad lak-težak za čitanje?
Rad je lak za čitanje.
7. Da li je za razumevanje teksta potrebno predznanje i u kolikoj meri?
Za razumevanje teksta nije potrebno predznanje
8. Da li je u radu navedena odgovarajuća literatura?
Neophodno je dodati još referenci.
[Dodato je još referenci.](#)
9. Da li su u radu reference korektno navedene?
Da.
10. Da li je struktura rada adekvatna?
Da.
11. Da li rad sadrži sve elemente propisane uslovom seminar skog rada (slike, tabele, broj strana...)?
Da.
12. Da li su slike i tabele funkcionalne i adekvatne?
Da, ali je jedna tabela na pogrešnom mestu.
[Tabela je prebačeno u novo poglavljje "Organizacije za proveravanje činjenica".](#)

2.5 Ocenite sebe

c) srednje upućeni

Upućen sam koliko je bilo potrebno za ovo recenziranje.

Glava 3

Recenzent — ocena: 3

3.1 O čemu rad govori?

Ovaj rad istražuje fenomen lažnih vesti, nudeći 10 ključnih koraka za njihovo prepoznavanje i strategije za borbu protiv njih. Fokusira se na najčešće kategorije lažnih vesti na internetu, istražujući njihov uticaj na demokratiju, podršku pseudonauke te ulogu falsifikovanih podataka i influensera u širenju dezinformacija. Proučava se takođe uticaj parodija i satiričnih vesti, istražujući kako lažne vesti oblikuju ljudska verovanja, donošenje odluka te izazivaju nesigurnost i konfuziju kod čitalaca. Rad pruža konkretne primere lažnih vesti vezanih za COVID-19, vakcinaciju, pizzagate 2016, i editovane snimke.

Rad je lepo napisan, zanimljiv je i lak za čitanje, sve pohvale.

3.2 Krupne primedbe i sugestije

Tačka 3.3 ima naslov Zdravlje i medicina, a u njoj se govori o pseudonauci. Promeniti naslov ili opisati malo eksplicitnije kako se to odnosi na medicinu i zdravlje.

Dodata je referenca na rad koji objašnjava više o ovoj temi.

Bilo bi dobro dodati i primere lažnih novosti sa kojima se svakodnevno srećemo na internetu, kao što su reklame za brzo gubljenje kilograma, lečenje bolesti nekim "magičnim" metodama i slično.

Takođe nije loše pomenuti internet (šaljive) obmane kao što je bilo navodno poklanjanje montažnih kuća preko instagram stranice.

Nismo dodali ovakav tip primera iz razloga što nam dati primeri više predstavljaju prevare koje mogu da se dese na internetu nego lažne vesti.

3.3 Sitne primedbe

Slika 1 seče rečenicu na pola. Bilo bi dobro da se ta slika nalazi pre tačke 3.1 i bilo bi dobro da ona ne razbija jednu semantičku celinu.

Ispravljeno.

3.4 Provera sadržajnosti i forme seminarskog rada

1. Da li rad dobro odgovara na zadatu temu?
Da, rad odgovara na zadatu temu, čitljiv je i razumljiv za sve čitaoce.
2. Da li je nešto važno propušteno?
Rad ne propušta ništa bitno.
3. Da li ima suštinskih grešaka i propusta?
Nema suštinskih grešaka.
4. Da li je naslov rada dobro izabran?
Naslov rada je dobro izabran.
5. Da li sažetak sadrži prave podatke o radu?
Sažetak rada sadrži prave podatke o radu.
6. Da li je rad lak-težak za čitanje?
Rad je razumljiv i lak za čitanje.
7. Da li je za razumevanje teksta potrebno predznanje i u kolikoj meri?
Za razumevanje teksta nije potrebno predznanje jer se radi o temi koja je opšte poznata.
8. Da li je u radu navedena odgovarajuća literatura?
Rad sadrži adekvatnu literaturu.
9. Da li su u radu reference korektno navedene?
Reference su korektno navedene.
10. Da li je struktura rada adekvatna?
Struktura rada je adekvatna.
11. Da li rad sadrži sve elemente propisane uslovom seminarskog rada (slike, tabele, broj strana...)?
Rad sadrži sve elemente propisane uslovom seminarskog rada.
12. Da li su slike i tabele funkcionalne i adekvatne?
Slike i tabele jesu adekvatne. Ne bi škodilo da ima još slika.

3.5 Ocenite sebe

c) srednje upućen

Pošto je tema ovog rada opšte poznata i svako od nas je u svakodnevnom dodiru sa lažnim novostima, dovoljno sam upućen u ovu temu, ali nisam se u detalje bavio izučavanjem ove teme pre recenzije ovog rada.

Glava 4

Dodatne izmene